

Painettujen kokoelmien tulevaisuus – IFLA-satelliittikokous Kuopiossa

Posted on 14.11.2012 by [helehilt](#)

Kuopiossa järjestettiin 9.-10.8.2012 IFLAn satelliittikokous, jonka pääaiheena oli vähän käytettyjen painettujen aineistojen säilyttäminen ja käyttöön saattaminen: *Global Policies, Imperatives and Solutions for the Efficient Print Resources Management and Access to Less Used Documents*.

Kahden päivän aikana kuullut esitykset eri aiheista herättivät monenlaisia ajatuksia asioista, joista Helsingin yliopiston kirjastossakin olisi hyvä nykyistä enemmän keskustella: Millaisia vaihtoehtoisia tulevaisuuksia kokoelmille voimme nähdä, mitä erilaiset skenaariot merkitsevät arkipäivän toiminnassa? Millaista kokoelmayhteistyötä tavoittelemme muiden kirjastojen kanssa? Mitkä ovat vähän käytettyjen painettujen kokoelmien säilyttämisen kustannukset ja vaihtoehdot kirjastossamme?

Tulevaisuuskuvat kehittämisen apuna

Konferenssi alkoi australialaisen **Steve O'Connorin** provosoivalla esityksellä kirjastojen tulevaisuudesta: hänen mukaansa kirjastojen nykyinen toimintamalli on ”dead as a dodo”. Asiakkaan näkökulmasta kaikki tieto on vapaasti verkossa saatavilla, myös kirjastojen tarjoamat maksulliset e-aineistot näyttävät asiakkaalle osana tätä tietomassaa, varsinkin kun ne linkityspalvelujen myötä löytyvät Googlella.

Pysyäkseen tarpeellisenä asiakkaille kirjastojen on uudistettava toimintamallejaan. O'Connorin mukaan ”perception matters more than reality” eli tärkeää on muodostaa erilaisia skenaarioita mahdollisista tulevaisuuksista ja käyttää niitä toiminnan kehittämisen apuvälineinä. Tulevaisuutta pitäisi pystyä pohtimaan tuoreista näkökulmista: Häviävätkö kirjastot? Säilyykö tekijänoikeus? Miten open access -julkaiseminen kehittyy, muuttuvatko webin sisällöt entistä enemmän maksullisiksi, mikä tulee olemaan painetun aineiston merkitys, luetaanko e-kirjaa eri tavoin kuin painettua, miten tiedon luotettavuutta arvioidaan? Miten tutkimustyö muuttuu? Millaisia ovat tulevaisuuden asiakkaan tiedontarpeet ja tiedonhankintamenetelmät?

Yhteistyömalleja Britanniasta ja Pohjois-Amerikasta

[UK Research Reserve](#) (UKRR) on Britannian yliopistosektorin ja British Libraryn 2007 muodostama strateginen kumppanuussuhde, jonka tavoitteena on toisaalta karsia vähän käytettyjen kokoelmien päällekkäisyyksiä, toisaalta varmistaa aineistojen säilyminen tutkimuksen käytössä. UKRR organisoii yhteistyötä, jonka rahoitus on varmistettu vuodelle 2014 saakka. Britannian

mallissa painetuista aineistoista säilytetään kolme kappaletta: British Libraryssa asiakkaiden käyttöön tarkoitettu kappale ja muissa jäsenkirjastoissa kaksi varmuuskopiota.

[Center for Research Libraries](#) (CRL) on pohjoisamerikkalaisten yliopistojen ja tutkimuskirjastojen muodostama konsortio, jonka perustettiin jo 1949 tukemaan erityisesti humanistista ja yhteiskuntatieteellistä tutkimusta. Alun perin tehtävänä oli muodostaa yhteiskäyttöinen kokoelma, johon kerättiin ulkomaisia aineistoja sekä erilaisia hallintojulkaisuja. CRL koordinoi edelleen jäsenkirjastojen yhteisen last copy -kokoelman muodostamista varmistaakseen jatkuvan pääsyn painettuihin aineistoihin ja mikrofilmikokoelmiin. Lisäksi tutkimukselle tärkeiden lähdeaineistojen saatavuutta parannetaan digitoimalla jäsenkirjastojen kokoelmia systemaattisesti sekä on demand -periaatteella tutkimusprojekteille. CRL myös tukee kirjastoja e-aineistojen hankinnassa ja säilyttämisessä tarjoamalla tietoa digitaalisista arkistoista, kokoelmista ja palveluista.

Harmaan sävyjä

Harmaata kirjallisuutta ovat ei-kaupalliset julkaisut, mm. virallisjulkaisut, raportit, erilaiset kokousjulkaisut, opinnäytteet. Painetussa muodossa olevaa harmaata kirjallisuutta oli aiemmin usein hankala paikantaa kirjaston hankinnassa tai kaukopalvelussa. Yhdysvaltalainen kirjastonhoitaja **Julia Gelfand**, joka on pitkään seurannut harmaan kirjallisuuden käsitteen muuttumista digitaalisessa ympäristössä, ennusti, että aiemmin harmaat julkaisut muuttuvat verkossa vähemmän harmaiksi ja paljon uutta erisävyistä harmaata on tulossa. Tähän voi lukea yhä enemmän tieteellisiäkin aineistoja, kuten julkaisuarkistojen ja sosiaalisen median sisältämiä kuva-, teksti- ja audiomateriaaleja.

Harmaa materiaali on usein verkossa vapaasti saatavissa, joten hankinnassa sen merkitys on huomattavasti vähentynyt. Vapaat aineistot eivät kuulu perinteisessä mielessä kirjaston omistamiin kokoelmiin, mutta kirjaston on tärkeä huolehtia siitä, että tarpeelliset aineistot ovat mahdollisimman helposti asiakkaiden löydettävissä. Kun mm. virallisjulkaisut ja opinnäytteitä julkaistaan ainoastaan digitaalisessa muodossa avoimina julkaisuina, niiden pitkäaikaiskäytön järjestäminen jää julkaisevan tahon huolehdittavaksi.

[Tilaisuuden ohjelma ja esitykset](#)

Teksti

Pirkko-Liisa Nurminen

kirjastonhoitaja

Kumpulan kampuskirjasto

Helsingin yliopiston kirjasto

Marja Hirn

erikoissuunnittelija

Hankinta-metadatapalvelut

Helsingin yliopiston kirjasto

IFLA Acquisition and Collection Development Sectionin Standing Committeeen jäsen